

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Mohai Máté István ügyvéd által képviselt **felperesnek** a dr. Nagy István Péter ügyvéd által képviselt **I.r.** és a Bolevác és Vörös Ügyvédi Iroda által képviselt **II.r. alperes** ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perében a Fővárosi Törvényszék 2016. március 30. napján kelt 27.G.41.816/2014/33. számú ítélete ellen a felperes részéről 34. szám alatt benyújtott fellebbezés folytán megtartott tárgyalás alapján meghozta a következő

í t é l e t e t :

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Köteles az I.r. alperes megfizetni a felperesnek 15 napon belül 635.000 (Hatszázharmincötezer) forint másodfokú perköltséget.

Köteles a felperes megfizetni az állam javára az illetékügyben eljáró hatóság felhívására 2.500.000 (Kettőmillió-ötszázezer) forint feljegyzett fellebbezési eljárási illetéket.

Az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s :

A perben az alábbi tényállás állapítható meg.

1./ 2005. május 17-én a felperes, mint adós, az I.r. alperes, mint hitelező és zálogjogosult, valamint a II.r. alperes, mint zálogkötelezett és készfizető kezes zálogjoggal és készfizető kezességgel biztosított kölcsönszerződést kötöttek. A szerződés I.1. pontja értelmében az I.r. alperes 1.700.000.000 forint beruházási kölcsönt nyújtott. A szerződés II.1.1. pontja szerint a kamat változó. Az éves kamat mértéke megegyezik az alábbiak szerint megállapított kamatbázis (referenciakamat), valamint a kamatfelár mindenkor összegével: forintban történő nyilvántartás esetén évi három havi BUBOR + 0,5 %, euróban történő nyilvántartás esetén évi három havi EURIBOR + 0,7 %, svájci frankban történő nyilvántartás esetén évi három havi CHF LIBOR + 0,75 %, USA dollárban történő nyilvántartás esetén pedig évi három havi USD LIBOR + 0,7 %. A II.5. pont kimondja, hogy az ... Bank Rt. a kölcsön fennállása alatt jogosult a hiteldíjat és az egyéb szerződési feltételeket egyoldalúan megváltoztatni, ha a jegybanki alapkamat, az ... Bank Rt. forrásköltségei, a bankközi hitelkamatok, az állampapírok és a diszkont kincstárjegy hozama, illetve a vállalkozói hitelek kockázata változik.

2./ 2006. szeptember 18-án a felperes, mint adós és zálogkötelezett, az I.r. alperes, mint hitelező és zálogjogosult, a II.r. alperes pedig mint készfizető kezes újabb kölcsönszerződést

kötöttek. A szerződés I.1. pontja szerint az I.r. alperes 570.000.000 forint beruházási kölcsönt nyújtott. A II.1.1. pont szerint a kamat változó. Az éves kamat mértéke megegyezik az alábbiak szerint megállapított kamatbázis (referenciakama) + kamatfelár mindenkor összegével: forint devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi BUBOR + 0,35 %, euró devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi EURIBOR + 0,5 %, svájci frank devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi CHF LIBOR + 0,55 %, USA dollárban történő nyilvántartás esetén évi három havi USD LIBOR + 0,5 %. A II.5. pont kimondja, hogy az I.rendű alperes neve a kölcsön fennállása alatt jogosult a hiteldíjat és az egyéb szerződési feltételeket egyoldalúan megváltoztatni, ha a jegybanki alapkamat, az I.rendű alperes neve forrásköltségei, a bankközi hitelkamatok, az állampapírok és a diszkont kincstárjegy hozama, illetve a vállalkozói hitelek kockázata változik.

3./ Ugyanezen a napon a felek egy további kölcsönszerződést is kötöttek, melyet a felperes zálogkötelezettként, az I.r. alperes hitelezőként, a II.r. alperes pedig adósként írt alá. A szerződés I.1. pontja értelmében az I.r. alperes 2.114.000.000 forint forgóeszköz kölcsönt nyújtott. A II.1.1. pont szerint a kamat változó. Az éves kamat mértéke megegyezik az alábbiak szerint megállapított kamatbázis (referenciakamat) + kamatfelár mindenkor összegével: forint devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi BUBOR + 0,35 %, euró devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi EURIBOR + 0,5 %, svájci frank devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi CHF LIBOR + 0,55 %, USA dollár devizanemben történő nyilvántartás esetén évi három havi USD LIBOR + 0,5 %. A II.5. pont kimondja, hogy az I.rendű alperes neve a kölcsön fennállása alatt jogosult a hiteldíjat és az egyéb szerződési feltételeket egyoldalúan megváltoztatni, ha a jegybanki alapkamat, az I.rendű alperes neve forrásköltségei, a bankközi hitelkamatok, az állampapírok és a diszkont kincstárjegy hozama, illetve a vállalkozói hitelek kockázata változik.

4./ A felek 2009. április 15. napján mindhárom kölcsönszerződést módosították egyebek mellett a kamatmértéke tekintetében is, mégpedig azonos tartalommal. Ennek értelmében a kamatbázis változatlan maradt, a kamatfelár pedig mindegyik szerződés és valamennyi devizanem esetén 3,9 %-ra emelkedett.

5./ 2012. április 27-én ismét módosították a szerződéseket a felek a kamat tekintetében is. A kamatbázis változatlanul hagyása mellett 4,4 %-ra emelték a kamatfelár mértékét.

A felperes módosított keresetében az alapszerződések II.5. pontjának a hiteldíj és az egyéb szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatására lehetőséget biztosító kikötésének érvénytelenségét kérte megállapítani. Kérte továbbá annak megállapítását, hogy a 2009. április 15-i, illetőleg 2012. április 27-i szerződésmódosításoknak érvénytelen a kamat mértékére vonatkozó rendelkezése. Az elszámolás alapjaként az eredeti szerződés szerinti kamatmértéket alkalmazva a szerződés teljes időtartamára figyelemmel kérte az I.r. alperest kötelezni az első szerződés körében 248.149.922 forint tőke és kamatai, míg a második szerződés körében 99.918.529 forint tőke és kamatai megfizetésére. A II.r. alperest az érvénytelenségre irányuló megállapítás türéseire kérte kötelezni.

Megítélése szerint a támadott szerződéses kikötés, továbbá a szerződésmódosításokkal meghatározott kamatmérték jóerkölsbe ütközik. A támadott kikötések tisztességtelenek,

ezzel a jóerkölcsbe ütközéssel megnyilvánuló érvénytelenségi ok is megvalósul. A 2/2012. (XII.10.) PK véleményben meghatározott követelmények teljesülésének hiánya a kikötés jóerkölcsbe ütközését eredményezi.

Hivatkozott arra is, hogy az I.r. alperes eleve teljesíthetetlen feltételeket szabott, célja a hitelnyújtással és a kamatemelésekkel pedig az volt, hogy az adósok könyvkereskedelemben meglevő piaci pozícióit megszerezze.

Szakértői bizonyítást indítványozott annak megállapítása érdekében, hogy az egyoldalú szerződésmódosításnak a kikötésekben meghatározott feltételei nem valósultak meg. Hivatkozása szerint a felperes soha nem kezdeményezett szerződésmódosítást, azt egyoldalúan az I.r. alperes kezdeményezte. Az a körülmény, hogy a módosítást mindkét fél aláírja, nem teszi érvényessé a módosítás alapját képező egyoldalú kikötést.

Az I.r. alperes a kereset elutasítását kérte, míg a II.r. alperes úgy nyilatkozott, hogy amennyiben a bíróság a szerződések érvénytelenségét megállapítja, akkor a tűrésre kötelezést tudomásul veszi.

Az elsőfokú bíróság a fellebbezéssel támadott ítéletében a keresetet elutasította. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az I.r. alperesnek 1.270.000 perköltséget.

Határozata indokolásában úgy foglalt állást, hogy a felperes által kifogásolt, az egyoldalú kamatemelést lehetővé tevő kikötés, illetve a módosított kamatmértékek nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközése nem állapítható meg, így a Ptk. 200. § /2/ bekezdésére alapított kereset nem megalapozott.

Kifejtette, hogy a Ptk-ban vagy egyéb jogszabályokban külön nevesített semmisségi és megtámadási okok vagy akár a szerződésszegő magatartások általában a társadalom általános értékítéletébe is ütköznek, ezért fűződik hozzájuk jogkövetkezmény. A Ptk. 200. § /2/ bekezdése szerinti semmisségi ok azonban szubszidiárius jogcímként alkalmazható olyan szerződés esetén, amely nem jogszabályba foglalt normába, hanem a társadalmi értékítéletbe, az általánosan elfogadott erkölcsi normába ütközik. Amennyiben tehát jogszabályban külön nevesített érvénytelenségi ok áll fenn, vagy az adott magatartáshoz, kikötéshez más jogkövetkezmény fűződik, akkor az eljárás során annak a keretei között kell megállapítani a tényállást és vizsgálni a kereset megalapozottságát. Különösen igaz ez megtámadási okok esetében, amelyek hivatalból történő észlelésének nincs helye, és az igény érvényesíthetőségére csak meghatározott határidőn belül van lehetőség (Kúria Pfv.VI.20.444/2014/5.).

A felperes a jóerkölcsbe ütközés megalapozására a 2/2012. (XII.10.) PK vélemény 6. pontjában - az egyoldalú szerződésmódosításra vonatkozó kikötés tisztességtelensége szempontjából - jelentősnek tekintett körülményekre hivatkozott. Ezek a tényállítások a szerződési feltételek tisztességtelenségét alapozhatnák meg, a szerződések azonban nem vitásan nem fogyasztói szerződések, így a tisztességtelenség folytán a Ptk. 209/A. § /1/ bekezdése értelmében legfeljebb megtámadhatók lennének. A megtámadási határidő azonban valamennyi szerződés tekintetében eltelt. A hivatkozott körülmények ezért nem eredményezhetik a kikötések érvénytelenségét.

Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy a felperesi hivatkozásoktól függetlenül sem állapítható meg olyan körülmény, ami az egyoldalú szerződésmódosítási jogot szabályozó kikötés jóerkölcsbe ütközését eredményezné. A hitelező pénzügyi intézmény egyoldalú kamat- és

költségemelési jogának kikötése a perbeli szerződések megkötésének időpontjában általánosan alkalmazott és elfogadott szerződési gyakorlat volt. A gazdaság és a társadalom legszélesebb rétegei tömegesen kötöttek olyan kölcsönügyleteket, amelyek az egyoldalú módosítási jogot tartalmazták. A társadalom általánosan elfogadott erkölcsi normáit nem sérti az egyoldalú módosítás, a perbeli kikötések ezekhez képest semmi olyan többletet nem tartalmaznak, amelyek a nyilvánvaló jóerkölcsbe ütközésüket okozná. A szerződések a Hpt. 210. § /3/ bekezdésében foglalt követelményeknek is megfelelnek. A módosított kamatmértékek sem ütköznek nyilvánvalóan a jóerkölcsbe. Amennyiben a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás között feltűnően nagy az értékkülönbség, úgy egyéb igényérvényesítési lehetőség (megtámadás) biztosított, nem pedig a jóerkölcsbe ütköző szerződésekre vonatkozó szubszidiárius előírás.

A bíróság a kifejtett indokaira tekintettel mellőzte a további bizonyítást. Álláspontja szerint azon felperesi állítás, miszerint az I.r. alperes célja az adósok könyvkereskedelemben betöltött pozíciójának megszerzése lett volna, legfeljebb a felek olyan titkos fenntartásának, vagy rejtett indokának minősíthető, amely a Ptk. 207. § /5/ bekezdése értelmében közömbös a szerződés érvényessége szempontjából. Nem az I.r. alperes céljának, hanem annak volt jelentősége, hogy ténylegesen milyen tartalmú szerződést kötöttek a felek.

Ugyancsak szükségtelennek tartotta az indítványozott szakértői bizonyítást az egyoldalú emelés feltételeinek bekövetkezése tárgyában. E körben a bíróság rámutatott, hogy nem egyoldalú emelések történtek, hanem a felek közös megegyezéssel módosították a szerződésüket. A felperes semmilyen akarathibára hivatkozva nem támadta a szerződésmódosításokat, így azok nem az alapszerződések II.5. pontja szerinti egyoldalú módosítások.

A felperes fellebbezésében az elsőfokú ítélet megváltoztatását, a felperesi keresetnek teljes egészében helyt adó ítélet meghozatalát és az alperesek perköltségben való marasztalását kérte.

A fellebbezési álláspont szerint téves az az ítéleti megállapítás, hogy amennyiben a jogszabály és az ennek alapján kialakult gyakorlat egy szerződési feltételt tisztességtelennek tekint, akkor az ennél fogva jóerkölcsbe ütközőnek már nem minősülhet. Bizonyos szerződési feltételek azért minősülnek tisztességtelennek, mert azok különböző etikai, erkölcsi normákba ütköznek. Nincs tehát jelentősége, hogy fogyasztói szerződésekről, vagy pedig általános szerződési feltételekről van szó.

A jóerkölcsbe ütközés vizsgálatánál ugyanazon etikai normák jöhetnek szóba, amelyek a polgári jog szabályozási területét érintő vagyoni, áruforgalmi viszonyokkal kapcsolatosak. A Ptk. alapelvei adják meg a kiindulópontot, különös tekintettel a Ptk. 4. § /1/ bekezdésére, mely szerint a felek a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni.

Semmi nem zárja ki, hogy egy tisztességtelen szerződési feltétel egyben jóerkölcsbe ütközőnek is minősülhessen. A Ptk. tiltja, hogy a felek társadalmi és gazdasági rendeltetésükkel ellentétes érdekeket érvényesítsenek, és a szerződéseket ilyen érdekek szolgálatába állítsák. Az I.r. alperes a már hivatkozott célok által vezérelten alkalmazta az egyoldalú kamatemelésre vonatkozó rendelkezéseket.

Az erkölcsi normarendszert a közfelfogás alakítja, a jóerkölcs a társadalom általános erkölcsi értékítéletét, illetőleg a magánautonómiának a társadalmi közmegegyezés szerint meghatározott korlátait, az erkölcsileg elvárható cselekvés „zsinórmértékét” fejezi ki (BH. 1999.409.). Ez az érvénytelenségi ok az üzleti tisztesség védelmében is érvényesül a versenyjog terén is (BDT. 2003.765.).

Az üzleti életben a tisztességesen gondolkodó emberek értékrendje az a mérce, amely a jóerkölcs fogalmának meghatározásánál irányadó (BH 2000.260., BH 2003.451.).

A felperes kiemelte, hogy nem önmagában az egyoldalú hatalmasság lehetőségét tekinti jóerkölcsbe ütközőnek. Utalt a BDT.2011.2571. számon közzétett eseti döntésre, mely a jóhiszeműség és tisztesség elvének sérelmét látta megvalósulni, ha az egyoldalú szerződésmódosítás lehetősége a hitelintézet tevékenységéhez kapcsolható köztehernek (pl. kölönadónak) a másik félre terhelését, vagyis a pénzintézet üzleti kockázatának áthárítását célozza.

Az üzleti tisztesség követelményét sérti, ellentétes az általánosan elfogadott erkölcsi normákkal, hogy az alperesi pénzintézet a költségei, kiadásai növekedésének kockázatát az erre hatni nem képes felperesre hárította át.

Vitatta azt az álláspontot, mely szerint egy kamatmérték jóerkölcsbe ütközése fogalmilag kizárt. Több százmillió forintba kívánt szert tenni az I.r. alperes anélkül, hogy bármilyen tevékenységet kifejtett volna, ez ellentétes a polgári jognak azon alapelvével, hogy csak a szolgáltatásért jár ellenszolgáltatás. Az alperes a kamatemelések folytán olyan helyzetet teremtett, ahol az adós szolgáltatásával szemben már nem állt szemben ellenszolgáltatás.

A BH 2015.127. számú eseti döntésre utalással hangsúlyozta, hogy a jóerkölcsbe ütközés alapjául a szerződéskötési cél szolgál. Az I.r. alperes minden tényleges gazdasági indok nélkül emelt kamatot, a kamatemelésekre jogosító kikötés szerződésbe építésére nem a negatív gazdasági folyamatok ellentételezése érdekében került sor, hanem azért, hogy a felperest és a II.r. alperest olyan helyzetbe sodorja, hogy semmiképpen ne tudják teljesíteni a hitelszerződésben vállalt kötelezettségeiket, az I.r. alperes pedig a fedezetül szolgáló ingatlanokat megszerezhesse.

Megítélése szerint tévedett a törvényszék a szakértői bizonyítás szükségletének ítéletével, a hitelszerződéseket egységes szerkezetbe foglaló okiratok csupán a hatályos adatok tanúsítása érdekében jöttek létre, nem ehhez fűződnek önmagában a joghatások. A módosítás alapja mindenkor az I.r. alperes szerződésben kikötött egyoldalú hatalmassága volt, a felek közös megegyezéséről tehát valójában nem volt szó. Az adóstól ezen szerződési feltétel elfogadása valóságos szerződéskötési tárgyalások esetén ésszerűen nem lett volna elvárható, ilyen tárgyalások azonban nem is voltak, az I.r. alperes csupán értesítette a felperest arról, hogy a szerződést módosította.

Kiemelte, hogy a támadott II.5. pontban foglalt kikötés a hiteldíj megváltoztatásához szükséges feltételeket a hiteldíj valamennyi elemére nézve egységesen, általános jelleggel tartalmazza. Nem tűnik ki, hogy a felsorolt tényezők és az induló hiteldíj, illetve annak elemei között milyen kapcsolat áll fenn, az egyes tényezők milyen módon határozzák meg a kamat, a költség és az egyéb díjak mértékét. Nem világos, hogy a felsorolt körülmények változása miatt, milyen összefüggés alapján és milyen mértékben eredményezné az adós társaság terheinek növekedését. Ekörben nem megfelelő az egységes oklista sem, hiszen az egyes hiteldíjelemek nem ugyanazon tényezőktől függnék. Az érintett rendelkezés tehát sérti az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, mert az oklistában meghatározott egyes

körülmények ténylegesen nem hatnak a hiteldíjakra és az adós számára nem látható előre, hogy a szerződésből eredő kötelezettségei milyen mértékben növekednek.

Az I.r. alperes fellebbezési ellenkérelme az ítélet helybenhagyására irányult. Álláspontja szerint az elsőfokú ítélet által elfoglalt jogi álláspont és a döntés indokolása is megalapozott. Kiemelte, hogy a felperes nem fogyasztó, az egyoldalú módosítás esetleges tisztességtelensége is legfeljebb csak megtámadási jogot biztosított volna a felperesnek, amihez a nyitva álló határidőt elmulasztotta, az egyoldalú módosítási kikötés pedig jóerkölcsbe nem ütközik. Helytálló az elsőfokú ítéletnek a szubszidiaritás tekintetében kifejtett álláspontja is.

A felperes fellebbezése az alábbiak szerint nem megalapozott.

Az elsőfokú bíróság a jogvita eldöntéséhez szükséges bizonyítási eljárást lefolytatta, és a beszerzett peradatokat helyesen, a Pp. 206. § /1/ bekezdésének megfelelően okszerűen, azokat összességükben értékelve helytálló tényállást állapított meg, arra alapított döntésével, indokaira kiterjedően az ítéletábra egyetértett. A fellebbezésben foglaltakra figyelemmel az ítéletábra csupán az alábbiakat emeli ki.

Helytálló az elsőfokú bíróságnak a jóerkölcsbe ütközésre alapított felperesi hivatkozás körében elfoglalt jogi álláspontja: amennyiben jogszabályban külön nevesített érvénytelenségi ok áll fenn, úgy a szerződés érvénytelenségét annak keretei között kell vizsgálni, nem pedig az egyéb érvénytelenségi okokkal szubszidiárius viszonyban álló jóerkölcsbe ütközés alapján. A jogszabályban nevesített érvénytelenségi oknak a szerződés jóerkölcsbe ütközésére hivatkozással való érvényesítése nem szolgálhatja a megtámadási határidő elmulasztásából fakadó hátrányok kiküszöbölését. Nem alapozhatja meg tehát a támadott szerződéses rendelkezések jóerkölcsbe ütközés címén való semmisségének megállapítását az a felperesi hivatkozás, hogy a rendelkezések tisztességtelenek. E körben a felperest a Ptk. 209/A. § /1/ bekezdése szerinti megtámadási jog illetve volna meg, amelynek az érvényesítésére nyitva álló határidőt elmulasztotta.

Egyetértett az ítéletábra az elsőfokú bíróság indokolásában kifejtett azon álláspontjával is, hogy a támadott rendelkezések vizsgálata során olyan, a felperesi hivatkozáson túli tény, körülmény sem nyert bizonyítást, mely a jóerkölcsbe ütközés megállapítását megalapozhatná.

A felperes jogi és ténybeli hivatkozásai nem teremtenek alapot a 2009. május 17-i, továbbá a 2012. április 27-i szerződésmódosítások kamat mértékére vonatkozó rendelkezése érvénytelenségének megállapítására. Miként arra az elsőfokú bíróság helytállóan rámutatott, a perbeli szerződések esetében nem az I.r. alperes egyoldalúan, hanem a szerződést kötő felek közösen, szerződésmódosítás útján változtatták meg a kamat felár mértékében a jogviszonyukra irányadó szerződéses rendelkezéseket. Egyoldalú kamatemelés hiányában tehát alappal mellőzte az elsőfokú bíróság annak érdemi vizsgálatát, hogy az egyoldalú kamatemelés szerződéses feltételei maradéktalanul bekövetkeztek-e.

Ugyancsak egyetértett az ítéletábra a törvényszék azon jogi álláspontjával, mely szerint a módosítások eredményeképpen a szerződés részévé váló, módosított kamatmértékeket tartalmazó szerződéses rendelkezések nem ütköznek a jóerkölcsbe, így nem semmisek. Az a

felperesi hivatkozás, hogy a kamatemelések folytán az adós szolgáltatásával szemben már nem állt szemben ellenszolgáltatás, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás aránytalansága körében, ugyancsak kizárólag a megtámadási jog gyakorlása esetén lett volna érdemben vizsgálható.

A szerződés tartalmában, a szerződéses rendelkezésekben olyan, a felperes által hivatkozott cél nem jut kifejeződésre, miszerint a szerződések, illetőleg a kamatemelést biztosító rendelkezések útján az I.r. alperes célja a felperes piacról való kiszorítása, a biztosítékkal szolgáló ingatlanok megszerzése lett volna. Az ezzel kapcsolatos felperesi jogi álláspont sem megalapozott, a hivatkozottak a jóerkölcsbe ütközés megállapítását nem teszik lehetővé.

A fentebb kifejtettekre tekintettel az ítéletábra az elsőfokú bíróság ítéletét annak helyes indokai alapján a Pp. 254. § /3/ bekezdése alapján helybenhagyta.

Az eredménytelenül fellebbező felperes a Pp. 78. § /1/ bekezdése alapján köteles megfizetni az I.r. alperesnek a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet 3. § /2/ bekezdés c./ pontja és /5/ bekezdése alapján számított összegnek a /6/ bekezdés szerinti mérséklése útján megállapított - Áfa-t is magában foglaló - ügyvédi munkadíjból álló másodfokú perköltséget. Ennek meghatározása körében az ítéletábra figyelemmel volt arra, hogy az I.r. alperes jogi képviselője a tárgyaláson megjelent, rövid írásbeli fellebbezési ellenkérelmet is csatolt, azonban az I.r. alperes képviselőjének másodfokú eljárás során való ellátása nem kívánt meg ezt meghaladó ügyvédi tevékenységet. A felperes a 6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. § /2/ bekezdésére tekintettel köteles megfizetni az államnak a feljegyzett fellebbezési illetéket.

Győr, 2016. október 13. napján

Dr. Lezsák József sk.
a tanács elnöke

Dr. Maurer Ádám sk.
előadó bíró

Dr. Mészáros Zsolt sk.
bíró